

POSTANOWIENIE

Dnia 2 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania A.N.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Kielcach
przy udziale P. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K.
o podstawę wymiaru składek,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w dniu 2 kwietnia 2026 r.,
na skutek skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego
w Krakowie z dnia 12 lutego 2025 r., sygn. akt III AUa 1532/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

DS

UZASADNIENIE

Decyzją z 5 czerwca 2020 r. (nr [...]) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Kielcach stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne emerytalne, rentowe, wypadkowe i ubezpieczenie zdrowotne A.N., jako pracownika zatrudnionego u płatnika składek P. sp. z o.o. z siedzibą w K., wynosi kwoty wskazane w decyzji.

Sąd Okręgowy w Kielcach V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 1 lipca 2021 r. (sygn. akt V U 1721/20), wydanym w sprawie A.N., z odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Kielcach, z udziałem P. sp. z o.o. w K., o podstawę wymiaru składek, zmienił zaskarżoną

decyzję w ten sposób, że przyjął do obliczenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne, za okres od września 2019 r. wynagrodzenie w kwocie 3.500 zł brutto oraz oddalił odwołanie w pozostałym zakresie, a także zniósł wzajemnie między stronami koszty procesu.

Na skutek apelacji odwołującej, Sąd Apelacyjny w Krakowie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 12 lutego 2025 r. (sygn. akt III AUa 1532/21), oddalił apelację.

Skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie wywiodła odwołująca, zaskarżając judykat w całości, zarzucając rozstrzygnięciu naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, a mianowicie:

1. art. 78 § 1 k.p. w zw. z art. 41 ust. 12-13 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, poprzez błędne przyjęcie, że wynagrodzenie ustalone aneksem do umowy o pracę z 9 sierpnia 2019 r. (w wysokości 5.900 zł brutto) było „rażąco zawyżone” i niegodziwe, pomimo braku jednoznacznych przesłanek do uznania go za pozorne, fikcyjne lub oderwane od realiów rynkowych;
2. art. 40 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, poprzez jego błędną wykładnię i zastosowanie do stanu faktycznego, co skutkowało nieuzasadnionym zakwestionowaniem podstawy wymiaru świadczeń, mimo że zmiana wymiaru czasu pracy nastąpiła zgodnie z przepisami i była rzeczywista;
3. art. 58 § 2 k.c. w zw. z art. 300 k.p., poprzez błędne uznanie, że postanowienie umowy o pracę w zakresie ustalenia wynagrodzenia w wysokości 5.900 zł brutto miesięcznie jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i zmierza do obejścia prawa, a w konsekwencji - nieważne, podczas gdy z materiału dowodowego wynika, że powódka świadczyła faktycznie pracę w pełnym wymiarze czasu pracy, wykonywała zadania wymagające odpowiedzialności, koordynacji działań, kontaktów z klientami i instytucjami zewnętrznymi oraz nadzoru nad finansami firmy, ustalona wysokość wynagrodzenia była zgodna z rzeczywistym zakresem

obowiązków, a więc nie naruszała zasad ekwiwalentności świadczeń ani nie zmierzała do obejścia prawa;

4. art. 5 k.c., przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że organ rentowy był uprawniony do „częściowej weryfikacji” wysokości wynagrodzenia ustalonego między stronami stosunku pracy, mimo braku dowodów na nadużycie prawa lub jego obejście, co prowadzi do pokrzywdzenia ubezpieczonej i rażąco niesprawiedliwego ograniczenia jej prawa do świadczeń społecznych, naruszając tym samym zasadę proporcjonalności i równego traktowania;
5. art. 78 § 1 k.p. w zw. z art. 13 k.p., poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie tych przepisów, wyrażającą się w uznaniu, że wynagrodzenie w wysokości 5.900 zł nie odpowiada rodzajowi pracy, kwalifikacjom ani jakości świadczonej pracy, podczas gdy odwołująca była osobą z doświadczeniem, pełniącą funkcję asystenta zarządu, wykonywała liczne zadania strategiczne i operacyjne, w strukturze firmy nie było osoby, której zakres obowiązków byłby porównywalny, a więc wynagrodzenie nie było zawyżone, lecz adekwatne i odpowiadające rynkowym standardom w sektorze prywatnym.

Mając na uwadze powyższe, skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi kwestię rozstrzygnięcia o kosztach za wszystkie instancje, w tym także o kosztach postępowania kasacyjnego, wskazując równocześnie wytyczne, co do kierunku i sposobu rozstrzygnięcia sprawy.

Skarżąca wniosła także o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ w przedmiotowej sprawie istnieją istotne zagadnienia prawne, które łączą się z koniecznością rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy kwestii, tj. czy organ rentowy ma prawo do uznania wynagrodzenia pracownika za rażąco zawyżone w sytuacji, gdy wynagrodzenie to zostało ustalone w zgodzie z obowiązującymi przepisami prawa pracy, uwzględniając indywidualne okoliczności zatrudnienia, takie jak zmiana zakresu obowiązków, a wysokość wynagrodzenia odpowiada średnim stawkom rynkowym w danej branży?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującej nie mogła zostać przyjęta do rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Ustawodawca konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) oraz obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające

przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarżąca powołuje się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego. Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinno przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości, co do określonego przepisu lub zespołu przepisów, albo szerzej i bardziej ogólnie – wątpliwości, co do pewnego uregulowania prawnego. Z przedstawionych przez wnoszącą skargę istotnego zagadnienia prawnego musi jednak wynikać, jakie są konkretne problemy prawne, na czym polegają istotne wątpliwości (na przykład interpretacyjne). Sformułowane zagadnienie powinno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudence i prawa pozytywnego (postanowienia Sądu Najwyższego: z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147 i z 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). Przedstawienie okoliczności uzasadniających

rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego dotyczyć musi problemu prawnego dotychczas nierozpatrywanego w judykaturze (tak postanowienia Sądu Najwyższego z 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114 czy z 16 maja 2018 r., II CSK 15/18, LEX nr 2499790). Chodzi o problem prawny, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające (postanowienie Sądu Najwyższego z 17 kwietnia 2018 r., I UK 268/17, LEX nr 2508639). Strona skarżąca nie wykazała istnienia przywoływanej przez siebie przesłanki przysądu.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego za ugruntowany należy uznać pogląd, zgodnie z którym cel zawarcia umowy o pracę, w postaci osiągnięcia świadczeń z ubezpieczenia społecznego, nie jest sprzeczny z ustawą, ale nie może to oznaczać akceptacji dla nagannych i nieobojętnych społecznie zachowań oraz korzystania ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych w sytuacji zawarcia umowy o pracę na krótki okres, przed zajściem zdarzenia rodzącego uprawnienie do świadczenia (np. urodzeniem dziecka) i ustalenia wysokiego wynagrodzenia w celu uzyskania świadczeń obliczonych od tej podstawy. Taka umowa o pracę jest nieważna, jako sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Należy przy tym podkreślić, że samo zawarcie umowy o pracę w okresie ciąży, nawet gdyby głównym motywem było uzyskanie zasiłku macierzyńskiego, nie jest naganne, ani tym bardziej sprzeczne z prawem. Jednak w ramach art. 41 ust. 12 i art. 13 ustawy systemowej organ rentowy może zakwestionować wysokość wynagrodzenia, stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe, jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że zostało wypłacone na podstawie umowy sprzecznej z prawem, zasadami współżycia społecznego lub zmierzającej do obejścia prawa - art. 58 k.c. (por. też uchwałę Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2005 r., II UZP 2/05, OSNP 2005 Nr 21, poz. 338).

Zdaniem Sądu Najwyższego, lektura pisemnych motywów zaskarżonego wyroku wyraźnie wskazuje, że Sąd II instancji w pełni respektował przedstawioną wyżej wykładnię, czyniąc z niej podstawę do przeprowadzenia oceny prawnej ustalonego w sprawie stanu faktycznego, który - co warte podkreślenia - ma w postępowaniu kasacyjnym wiążący charakter (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Z uwagi na powyższe, wobec nieziszczenia się przesłanki przedsądu, Sąd Najwyższy - na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. - orzekł jak w sentencji.

DS.

[SOP]